

GAZİ TÜRKİYAT

B A H A R / 3 6

2 0 2 5

ISSN: 1307-914X

e-ISSN: 2979-9368

ARAŞTIRMA MAKALESİ / Research Article

Atıf / Citation

ALTINKAYNAK, S. (2025). "Friedrich Barbarossa'nın Ani Ölümü: Haçlılar ve Türkler Üzerindeki Etkileri Hakkında Bir Değerlendirme". *Gazi Türkiyat*, 36: 127-147.

Geliş / Submitted

06.02.2025

Kabul / Accepted

18.04.2025

DOI

10.34189/gtd.36.007

FRIEDRICH BARBAROSSA'NIN ANİ ÖLÜMÜ: HAÇLILAR VE TÜRKLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ HAKKINDA BİR DEĞERLENDİRME

Friedrich Barbarossa's Sudden Death: An Evaluation of Its Effects on the Crusaders and the Turks

Serhat ALTINKAYNAK*

Öz

Kudüs, 1187 yılında Selahaddin Eyyûbî tarafından ele geçirildi. Kudüs'ün düşüşü Avrupa'dan büyük bir tepkiyle karşılandı. Haçlı çağrısına olumlu karşılık veren Alman İmparatoru Friedrich Barbarossa, Regensburg'dan yola çıktı. O seferini karadan gerçekleştirecekti. Bizans İmparatoru ile Edirne'de anlaştı ve Çanakkale Boğazı'ndan Anadolu'ya geçti. Alaşehir'e kadar herhangi bir sorunla karşılaşmadı. Buradan itibaren Türklerle temas etmeye başladı ve devamında da onlarla mücadeleler hâlinde yürüyüşüne devam etti. Türkiye Selçuklu Devleti'nin başkenti Konya'ya dahi yağmadı. Toros Dağlarını aştıktan sonra Silifke Nehri'ni geçerken öldü (10 Haziran 1190). Onun ani ölümü Alman Haçlı birlikleri üzerinde büyük bir motivasyon kaybına sebebiyet verdi. Güçlü bir liderden mahrum kalan Alman Haçlıları, Barbarossa'nın oğlu Swabia Dükü VI. Friedrich'in liderliğinde perişan bir şekilde ve sayıları azalmış olarak Antakya'ya varabildiler. Daha sonra onlar Akka'ya kadar gelerek kuşatmaya katıldılar. Ancak burada da Swabia Dükü VI. Friedrich'in ölümüyle Alman Haçlıları'nın etkisi de neredeyse sona erdi. Barbarossa'nın ölümü sonrası Selahaddin Eyyûbî kuzey Suriye'de Alman Haçlı birliklerini durdurmak için hazırladığı birliklerini yavaş yavaş azaltmaya başladı. Deniz yoluyla bölgeye gelen İngiltere ve Fransa Kralları ise Akka'yı ele geçirebildiler. Ancak Fransa Kralı da Akka'dan ayrılınca bölgede sadece İngiltere Kralı Richard liderliğindeki Haçlılar kaldı. Onlar da Kudüs hususunda bir başarı elde edemedi ayrılmak zorunda kaldılar. Barbarossa'nın ölümü meselesi kaynaklarda tafsilatlı olarak kaydedilmiştir. Burada öncelikle bu konu üzerine bir değerlendirme yapılacaktır. Barbarossa'nın ölümü Haçlılar üzerinde kayda değer bir etki yaratmış ve çağdaş kaynaklar da bu konuda ayrıntılı veri kaydetmişlerdir. Bu verilerin tamamı düşünüldüğünde Barbarossa'nın ölümünün ayrıntıları, Türkler ve Haçlılar üzerindeki etkileri değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Friedrich Barbarossa, Selçuklular, Kudüs, Haçlılar, Selahaddin Eyyûbî.

*Dr. Öğretim Üyesi, Sinop Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Sinop/TÜRKİYE.
saltinkaynak@sinop.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2310-8394

Abstract

Jerusalem was captured by Salah ad-Din al-Ayyubi in 1187. The fall of Jerusalem was met with a strong reaction from Europe. Emperor Frederick Barbarossa of German, who responded positively to the call for a Crusade, set out from Regensburg. He would conduct his campaign overland. He reached an agreement with the Byzantine Emperor in Edirne and crossed into Anatolia via the Dardanelles. He encountered no issues until reaching Alaşehir. From this point onwards, he began making contact with the Turks and continued his march while engaging in battles with them. He even plundered the capital of the Sultanate of Rum, Konya. After crossing the Taurus Mountains, he died while crossing the Silifke River (June 10, 1190). His sudden death caused a significant loss of morale among the German Crusader forces. Deprived of a strong leader, the German Crusaders, under the leadership of Barbarossa's son, Duke Frederick VI of Swabia, arrived in Antioch in a state of disarray and with significantly reduced numbers. Later, they reached Acre and participated in the siege. However, with the death of Duke Frederick VI of Swabia, the influence of the German Crusaders nearly came to an end. After Barbarossa's death, Salah ad-Din al-Ayyubi began gradually reducing the forces he had assembled to stop the German Crusader armies in northern Syria. The Kings of England and France, who arrived in the region by sea, were able to capture Acre. However, once the King of France departed from Acre, only the Crusaders, under the leadership of King Richard of England, remained in the region. They were also forced to leave without achieving any success regarding Jerusalem. The issue of Barbarossa's death is recorded in detail in the sources. In this context, a preliminary evaluation of the topic will be made. Barbarossa's death had a significant impact on the Crusaders, and contemporary sources have recorded detailed information on this matter. When considering all of this data, the details of Barbarossa's death and its effects on both the Turks and the Crusaders will be evaluated.

Keywords: Friedrich Barbarossa, The Seljuks, Jerusalem, The Crusaders, Salah ad-Din al-Ayyubi.

GİRİŞ

Friedrich Barbarossa'nın Haçlı seferleri içerisinde Anadolu ile tanışması ilk kez II. Haçlı seferi ile gerçekleşmişti. II. Haçlı Seferi'nde Anadolu'ya önce III. Konrad (1138-1152) liderliğindeki Alman Haçlı birlikleri ve arkasından da VII. Louis (1137-1180) liderliğindeki Fransız Haçlı birlikleri geldi. Anadolu'ya ilk gelen Alman Haçlı birlikleri Dorylaion (Eskişehir) yakınlarında Bathys (Sarısu) Irmağı civarında Türkler tarafından büyük bir yenilgiye uğratıldılar (25 Ekim 1147). Onlar yenilgiye uğradığı sıralarda Fransız Haçlı birlikleri ise Nicaea (İznik)'ya ulaşmışlardı (Odo de Deuil 1948: 91-97; Niketas Khoniates 1995: 44-45; Ioannes Kinnamos 2001: 64; Altan 2003: 60-66; Willermus Tyrensis 2009: 42-44; Runciman C. 2, 2019: 222). Odo de Deuil ve Willermus Tyrensis'in verilerine göre III. Konrad'ın yenilgi haberini İznik'teki Louis'e ulaştıran yeğeni Schwaben Herzogu Friedrich idi. Bu kişi Alman Haçlı birlikleri içerisinde liderlik konumunda değildi. Ancak Dorylaion yenilgisinden kurtulanlar arasında bulunmaktaydı (Odo de Deuil 1948: 91, 97; Willermus Tyrensis 2009: 43-44). Ardından III. Konrad ve yanındakiler İznik'e ulaştılar. Burada Fransız Haçlı birliklerine katılarak beraber yürüme kararı aldılar. İznik'ten Efes'e kadar Fransız ve Alman Haçlıları bir arada yürüdüler. III. Konrad, yeğeni Friedrich ve yanındakiler burada Fransız Haçlı birliklerinden ayrıldılar ve İstanbul'a döndüler. Ardından bir Bizans filosu ile Filistin'e gittiler (1148) (Letters of the Crusaders 1902: 13; Odo de Deuil 1948: 97; Ioannes Kinnamos 2001: 66; Altan 2003: 79-82; Kesik 2003: 89-90; Willermus Tyrensis 2009: 44; Altınkaynak 2023: 164). III. Konrad'ın yeğeni Friedrich, ileride Alman Haçlı birliklerinin lideri olarak Anadolu'ya tekrar gelecekti.

Latinler I. Haçlı seferinde Kudüs'ü ele geçirerek Latin Krallığı kurmuşlardı (1099). Selahaddin Eyyûbî, Hittîn'de krallık ordusuna karşı net bir zafer kazandı (4 Temmuz 1187). Bu zaferden yaklaşık üç ay kadar sonra ise Kudüs'ü elde etti (2 Ekim 1187) (Süryani Mihael Vekayinâmesi 1944: 279-283; Grigos Senyoru Hetoum Vekayinâmesi 1946: 8; Başkumandan Simbat Vekayinâmesi 1946: 63; İbnü'l-Esîr C. 11, 1987: 431-436; Demirkent 1988: 1547; Abû'l-Farac 1999: 444-446; İbn Kesîr 2000: 26-28). Kudüs'ün kaybedilmesi Latinler için büyük bir başarısızlık idi ve bu büyük kayıp Avrupa'da yavaş yavaş duyulmaya başlandı. Haberler ilk olarak Cenovalı gemiciler tarafından ulaştırıldı. Daha sonra Sûr (Tyros) başpiskoposu Josias Sicilya'ya ulaştı. Bu durumu anlatan mektupları Templier ve Hospitalier (St. Jean) şövalyeleri ile gönderdi (Demirkent 1988: 1547). Kudüs'ün kaybı üzerine vaizler hem halkı hem de liderleri harekete geçirmeye başladı. Kudüs'ün kaybı Tanrı'ya bağlılık ve inanç olarak sorumlulukla ilişkilendiriliyordu. Bu düşüncelerin yayılması nedeniyle kayıp hakkında tepkiler de büyümeye başlamıştı (Eickhoff 1977: 9-13). Tepkilerin büyümesi neticesinde Papa III. Clemens, Haçlı seferi çağrısı yaptı. Fransa Kralı II. Philippe Auguste (1180-1223), İngiltere Kralı I. Richard (Arslan Yürekli Richard / 1189-1199) ve Alman İmparatoru I. Friedrich Barbarossa (1122-1190) ciddi bir hazırlık süreci geçirdiler. Hazırlıklar tamamlandıktan sonra izlenecek güzergâh hakkında farklı tercihler vardı. İngiltere ve Fransa kralları deniz (Demirkent 1997: 153-162; Runciman C. 3, 2019: 30-66); Alman imparatoru ise kara güzergâhını tercih etti. Friedrich Barbarossa liderliğindeki Alman Haçlı birlikleri Regensburg'tan 11 Mayıs 1189'da yola çıktı (Ansbert 1928: 14-15, 17; Süryani Mihael Vekayinâmesi 1944: 285; Turan 1971: 222; İbnü'l-Esîr C. 12, 1987: 51; Abû'l-Farac 1999: 452; Ansbert 2010: 44-45, 46-47; Runciman C. 3, 2019: 8-12). Alman Haçlı birlikleri Bizans topraklarına girdiğinde bu durum Bizans için tedirginlikle karşılandı. Ancak Edirne'de yapılan antlaşma (14 Şubat 1190) ile Haçlıların Çanakkale Boğazı'ndan Anadolu'ya geçişleri konusunda Bizans desteği sağlandı. Böylece onlar Çanakkale Boğazı'ndan Bizans'ın hazırladığı gemilerle Anadolu'ya geçtiler (22-28 Mart 1190) (Magni Presbiteri Chronicon 1861: 513; Ansbert 1928: 64-71; Historia Peregrinorum 1928: 149-153; Itinerarium Peregrinorum 1997: 59; Niketas Khoniates'in Historia'sı 2006: 220-222; Ansbert 2010: 90-96). Anadolu'da yürüyüşe geçen Alman Haçlı birlikleri kendilerinden emin bir şekilde ve herhangi bir sorunla karşılaşmadan Philadelphia (Alaşehir)'ya kadar ulaştılar (21 Nisan 1190). Buradan itibaren onlar için asıl sorunlar başladı. Çünkü burada Türklerle temas etmeye başladılar (Magni Presbiteri Chronicon 1861: 513; Ansbert 1928: 72-73; Historia Peregrinorum 1928: 153-154; Eickhoff 1977: 83-96; Ansbert 2010: 96-97). Miryokefalon'dan sonra II. Kılıç Arslan Selçuklu topraklarını takriben 1185 tarihinde oğulları arasında taksim etmişti. Bunda ilerlemiş yaşının da etkisi büyüktü. Burada sultan metbu olarak Konya'da ikamet ediyorken; oğulları ise melik olarak görev alanlarında kendi askerî ve sivil yönetimlerini oluşturmuşlardır. Ancak kısa sürede oğullar arasında mücadeleler yaşanmaya başladı. 1189 yılından itibaren II. Kılıç

Arslan, Aksaray ve Sivas hâkimi olan büyük oğlu Kutbeddin Melikşah'ın kontrolüne girmişti. II. Kılıç Arslan oğulları arasındaki mücadelelerde yetersiz kalmış ve ihtiyarlığında sıkıntılı günler geçirmişti (Turan 1971: 225-226; Kaya 2020: 155). Türkiye Selçuklu Devleti iç politikasında bunlar yaşanırken Haçlılar da her ne kadar Türk mukavemeti olsa da yürüyüşlerinde çok zorlanmadılar. Türklerle sürekli mücadele hâlinde yorucu ve uzun bir yolculuktan sonra Konya'ya ulaştılar ve Türkleri yenilgiye uğratıp şehre girdiler (18 Mayıs 1190). Haçlı birlikleri Konya'dan ayrıldıktan sonra Larende üzerinden Toros Dağlarını aşp Silifke Ovası'na ulaştılar ve ordugâh kurdular. Burada Friedrich Barbarossa nehri geçerken öldü (Magni Presbiteri Chronicon 1861: 514-516; Ansbert 1928: 84-91; Epistola de Morte Friderici Imperatoris 1928: 177-178; Eickhoff 1977: 137-160; Itinerarium Peregrinorum 1997: 62-65; Niketas Khoniates'in Historia'sı 2006: 226-229; Ansbert 2010: 109-115; Kaya 2020: 152-161).

Regensburg'dan Silifke Ovası'na kadar yaklaşık üç yıllık uzun bir yürüyüş; güzergâh üzerindeki devletler ile ilişkiler ve mücadeleler, Haçlı birliklerini oldukça olumsuz etkilemiştir. Alman Haçlı birliklerinin lideri Friedrich Barbarossa'nın ani ölümü doğrudan öncelikle Haçlıları, ardından Kudüs'ün geleceğini ve dolaylı olarak da Türkiye Selçuklu Devleti'ni etkilemiştir. Barbarossa'nın ölümü çağdaş kaynaklarda farklı şekillerde kaydedilmiştir. Öncelikle bu konunun ayrıntıları burada değerlendirmeye tabi tutulacaktır. Ardından İmparatorun ani ölümünün Haçlılar nezdindeki yansımaları ve Türkler üzerindeki etkileri de kısaca incelenecektir.

BARBAROSSA'NIN ÖLÜMÜ HAKKINDA DEĞERLENDİRME

Friedrich Barbarossa'yı ölüme götüren süreç kısa bir değerlendirmeye ihtiyaç duymaktadır. Onu ölüme götüren süreç kaynaklardan incelendiğinde ölüm yeri, nehre girme nedenleri, ölüm şekli ve ölüm tarihi olarak tasnife tabi tutularak bir değerlendirme yapılabilir. Friedrich Barbarossa'nın öldüğü yer hakkında kaynak verilerine bakıldığında hemen hemen bir birliktelik mevcuttur. Özellikle onun bir nehri geçiş esnasında öldüğü de kaynakların çoğunluğu tarafından kaydedilmiştir. Kaynaklar arasında en genel coğrafyayı *Süryani Mihael* kaydetmiştir. Ona göre Barbarossa'nın öldüğü yer Kilikya'dır. Bu yer oldukça geniş bir coğrafyayı içine almaktadır (1944: 285). Kaynaklar arasında Ansbert, *Magni Presbiteri Chronicon*, *Epistola de Morte Friderici Imperatoris*, *Itinerarium Peregrinorum*, *Historia Peregrinorum*, Grigos Senyörü Hetum ve Müverrih Vardan ise Silifke (Seleucia / Saleph / Selef / Selefkiya) ve Silifke Nehri şeklinde kayıt vermişlerdir (Magni Presbiteri Chronicon 1861: 516; Ansbert 1928: 91-92; Epistola de Morte Friderici Imperatoris 1928: 177-178; Historia Peregrinorum 1928: 171-172; Müverrih Vardan 1937: 215; Grigos Senyörü Hetum Vekayinâmesi 1946: 8; Itinerarium Peregrinorum 1997: 64-66; Ansbert 2010: 115-116). Niketas, İbnü'l-Esir, İbn Kesîr sadece bir nehirden bahsetmekte ve herhangi bir nehir ismi vermemektedirler (İbnü'l-Esir C. 12, 1987: 52; Abû'l-Farac 1999: 454; İbn Kesîr

2000: 45, 52; Niketas Khoniates'in *Historia'sı* 2006: 229). Bu yerlerden farklı olarak İbn Şeddâd ve İmadeddin Isfahanî ise ölümün Tarsus'ta gerçekleştiğini kaydetmiştir (Eyice 1998: 6; İbn Şeddâd 2002: 113-114). Tüm bu verilere göre Friedrich Barbarossa'nın öldüğü yer ile ilgili olarak elimizde Kilikya, Silifke, Silifke Nehri ve Tarsus bulunmaktadır. Burada ifade edilen Kilikya, Alanya'dan başlayıp İskenderun'a kadar uzanan ve Toros Dağları ile çevrelenen geniş coğrafyayı kapsamaktadır (Kurt 2011: 430). Bu coğrafya içerisinde Silifke, Silifke Nehri ve Tarsus girmektedir. Latin kaynaklarından Ansbert'in kaydına göre Friedrich Barbarossa'nın oğlu Swabia Dükü, babasının cenazesini Tarsus'a götürmüştür. Bu veriye göre ölümün gerçekleştiği yerin Tarsus olmadığı anlaşılmaktadır (Ansbert 1928: 92; Ansbert 2010: 116). Buna göre Friedrich Barbarossa'nın öldüğü yer Kilikya coğrafyası içerisindeki bir nehirdir ve bunun da Silifke Nehri olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Silifke Nehri Eski Çağ'da "Calycadnus / Kalykadnus" ve günümüzde ise "Göksu" olarak bilinmektedir (Eickhoff 1970: 269). Bu konuda değerli bir araştırma yapmış olan Ekkehard Eickhoff, daha da derinlemesine bir değerlendirme ile Friedrich Barbarossa'nın ölümünün Silifke Nehri'ndeki Tekeler Çukuru'nda gerçekleştiğine kanaat getirmiştir (1970: 278-280; 1977: 158-159, 182-183).

Kaynak verilerinden tespit edebildiğimize göre Friedrich Barbarossa'nın bireysel olarak nehre giriş nedenleri üzerinde durabiliriz. Kaynaklar onun bireysel olarak nehre girme nedenlerini "serinlemek için yüzmek veya yıkanmak" olarak ifade etmektedirler (Ansbert 1928: 91-92; *Epistola de Morte Friderici Imperatoris* 1928: 177-178; *Historia Peregrinorum* 1928: 171-172; Süryanî Mihael Vekayinâmesi 1944: 285; İbnü'l-Esir C. 12, 1987: 52; *Itinerarium Peregrinorum* 1997: 64-66; Eyice 1998: 6; Abû'l-Farac 1999: 454; İbn Kesir 2000: 45, 52; İbn Şeddâd 2002: 113-114; Ansbert 2010: 115-116). Bu verilerin dışında ayrıca Ansbert onun dağ zirvelerinden kaçınmak (muhtemelen yolu kısaltmak) amacıyla nehre girdiğini ifade ederken (1928: 91-92; 2010: 115-116); *Itinerarium Peregrinorum*'da ise yıkanmanın dışında Friedrich'in sürülerin geçişini beklerken sıkılarak karşıya geçmek amacıyla aceleyle nehre girdiği ifade edilmiştir (1997: 64-66). Friedrich'in ve beraberindeki Haçlıların temel hedefinin bir an önce Kudüs'e varmak olduğu bilinmektedir. Buradan hareketle onların önünde bulunan engelleri aşmak icap ettiğinden ve önünde bir nehir engel teşkil ettiğinden burayı geçmesi gerekecektir. Burada Friedrich'in en temelde nehri geçmek için suya girdiği sonucuna varabiliriz. Kaynaklar arasında sadece Ansbert tarafından verilen yolun kısaltılması amacı da burada bir an önce nehrin geçilerek hedefe gidilmek istendiğinin göstergesidir. Kısaca nehrin geçilmesi ve böylece yolun kısaltılması Friedrich'in olduğu kadar beraberindeki Haçlıların da en temel istekleri doğrultusunda olduğu da gayet açıktır. Geriye Friedrich'in şahsen nehre girme sebepleri kalır ki "serinlemek için yüzmek veya yıkanmak" aslında birbirini tamamlayan nehre giriş sebepleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarih, 10 Haziran 1190 ve Anadolu'da sıcak bahar mevsimi yaşanmaktadır. Buna karşın da nehirlerin

sularının soğuk olduğunu göz önüne almamız gerekmektedir. Uzun bir yolculuk; mücadeleler, açlık, yorgunluk vesair meseleler ciddi anlamda hem Friedrich hem de beraberindeki Haçlıları imtihan etmekte idi. Buradan hareketle Friedrich'in bireysel olarak "serinlemek için yüzmek veya yıkanmak" amacıyla suya girmesi gayet doğaldır. Her ne şekilde olursa olsun Friedrich, nehri geçmek için suya girmek zorunda idi. Aksi hâlde yol ciddi şekilde uzayacaktı.

Friedrich Barbarossa'nın ölüm nedeni meselesine geldiğimizde kaynaklar onun "boğulma" sebebiyle öldüğü konusunda ittifak etmektedirler (Ansbert 1928: 91-92; Epistola de Morte Friderici Imperatoris 1928: 177-178; Historia Peregrinorum 1928: 171-172; Müverrih Vardan 1937: 215; Süryanî Mihael Vekayinâmesi 1944: 285; Grigos Senyuru Hetoum Vekayinâmesi 1946: 8; İbnü'l-Esîr C.12, 1987: 52; Itinerarium Peregrinorum 1997: 64-66; İbn Kesîr 2000: 45, 52; Niketas Khoniates'in Historia'sı 2006: 229; Ansbert 2010: 115-116). İbn Şeddâd ve Abû'l-Farac, soğuk sudan çıktıktan sonra hastalık nedeniyle ölümün gerçekleştiğini ifade etmişlerdir (Abû'l-Farac 1999: 454; İbn Şeddâd 2002: 113-114). Diğer kaynaklardan farklı olarak İbn Kesîr, Friedrich'in suda sürüklendiği; ağaca çarparak başının yarıldığı ve ayrıca nefesinin kesildiği bilgisini vermiştir (2000: 45, 52). İmadeddin İsfahanî de benzer şekilde bir Hristiyan'dan aldığı bilgide onun suya gömüldüğünü; başını bir ağaç gövdesine çarptığını ve sudan çıktıktan sonra iyileşme umudunun kalmadığını ifade etmiştir. Yine o, aldığı diğer bir bilgiye göre de soğuk suyun gizli olan bir hastalığını ortaya çıkardığını ve birkaç gün yattıktan sonra öldüğünü belirtmiştir (Eyice 1998: 6). Şu ana kadar edinilen verilere göre Friedrich'in ölüm nedeni "boğulma, soğuk su kaynaklı hastalık / üşütme, suda yaralanma ve soğuk suya dayalı kalp krizi (ilerlemiş yaş 70)" olarak kaydedilmiştir. Bunlardan boğulma, suda yaralanma ve kalp krizini nehrin içinde meydana gelen; üşütme ve buna bağlı ölümü ise sudan çıktıktan sonra meydana gelen hadiseler olarak tasnif edebiliriz. Friedrich'in sudan çıktıktan sonra ölümü üzerine sadece iki kaynak - İbn Şeddâd ve Abû'l-Farac- ittifak etmektedir. Silifke bölgesinde 10 Haziran gibi sıcak bir günde soğuk sudan kaynaklı bir hastalığın ve sonucunda ölüm hadisesinin ihtimali düşük olmalıdır. Yukarıda ifade edildiği gibi kaynakların ittifak ettiği ölüm nedeni "boğulma" olarak ortaya çıkmaktadır. Zaten kaynakların verdiği diğer bilgilere göre suda sürüklenme, yaralanma ve kalp krizi (ilerlemiş yaş 70) en nihayetinde suda gerçekleşecek bir ölüme sebebiyet vermiş olmalıdır. Kaynaklarda suyun debisinin yüksek olduğu da kaydedilmiştir (Ansbert 1928: 91-92; Epistola de Morte Friderici Imperatoris 1928: 177-178; İbn Kesîr 2000: 45; Ansbert 2010: 115-116). Haçlılar üzerine yapılan araştırmalarda Friedrich Barbarossa'nın ölümünün ayrıntısına değinilmemektedir. Buna göre de net bir kanaat ifade edilmemiştir (Demirkent 1997: 152; Altan 2018: 25; Runciman C. 3, 2019: 13). Bu konu üzerine etraflı bir inceleme yapan Ekkehard Eickhoff, kaynaklar arasında *Epistola de Morte Friderici Imperatoris* adlı kaynaktaki nehrin geçilmesi ve suda yıkanma motifleri arasında akla yatkın bir bağlantı kurulduğundan bahsetmektedir. Ayrıca sefere katılmış kişilerin anlattıklarına

dayanan birçok kaynakta (Ansbert, *Epistola de Morte Friderici Imperatoris*, *Itinerarium Peregrinorum*, *Historia Peregrinorum* ve İmadeddin İsfahanî) nehrin yüzülerek geçilmesi ve bunun da yolu kısaltmak için yapıldığının vurgulandığını ifade etmiştir. Sonuç olarak Friedrich'in, yıkanırken veya geçiş esnasında nehirde boğulduğuna kanaat getirmiştir (Eickhoff 1970: 278-280; Eickhoff 1977: 180-181). Ayrıca bir araştırmada Friedrich'in 10 Haziran'da Anadolu baharının sıcak bir gününde ileri yaşına (70 yaş) rağmen tedbirsizce buz gibi suya girdiği için kalp krizi geçirerek öldüğü ihtimali üzerinde de durulmuştur (Cardini 2014: 58). Bir diğer araştırmada ise iki olasılık üzerinden konuya yaklaşmıştır. İlk olasılık Friedrich Barbarossa'nın nehirde yüzmeye kararı aldıktan sonra akıntıya kapıldığı ve böylece boğulduğuna yöneliktir. Bir diğer olasılık ise Friedrich'in haftalarca zırh içinde zorlu arazilerde yürüyüş yaptığı; sıcak havanın sağlığını olumsuz etkilediği ve nehre girdiğinde kalp krizi geçirebileceği yönündedir. Buna göre her iki olasılık da onun ölümünde bir adım öne çıkmaktadır. Çünkü Latin kaynakları bu hadiseye tanık olmuş olmalıdırlar (Freed 2016: 511-513). Çağdaş kaynaklar ve araştırmaları bütün olarak değerlendirdiğimizde suda boğulma veya kalp krizi nedeniyle ölümün gerçekleştiğini burada anlayabiliyoruz.

Kaynak verilerine bakıldığında Barbarossa'nın ölüm tarihi ve öldüğü gün için de yaklaşık bir zaman tespiti yapabiliyoruz. Friedrich Barbarossa'nın ölüm tarihi hususunda Ansbert ve *Magni Presbiteri Chronicon* 10 Haziran tarihini vermektedirler (Magni Presbiteri Chronicon 1861: 516; Ansbert 1928: 91-92; Ansbert 2010: 115-116). Grigos Senyörü Hetum, 639 (2 Şubat 1190 M. – 1 Şubat 1191 M.) yılını vermektedir. Hadiselerin kronolojisi dikkate alındığında bu yılın doğruluğu mümkün değildir (Grigos Senyörü Hetoum Vekayinâmesi 1946: 8). Diğer kaynaklarda ölüm tarihi ile ilgili herhangi bir bilgi verilmemiştir. Buradan hareketle onun ölüm tarihini 10 Haziran 1190 olarak kabul etmek durumundayız. Zaten hadiselerin kronolojisine göre de en doğru tarih budur. *Epistola de Morte Friderici Imperatoris*, ölüm günü olarak pazar gününü vermekte ve ayrıca bu günün Aziz Barnabas günü olduğunu da eklemektedir (1928: 177-178). *Magni Presbiteri Chronicon* ise 10 Haziran tarihini vermekle birlikte imparatorun yaklaşık olarak Vespers (Vesperam) saatinde öldüğünü de belirtmiştir (1861: 516). Vespers saati; Ortodoks, Katolik ve Anglikan ayinlerinde kullanılan kanonik saatlerden birisidir ve akşam vaktini ifade etmektedir. Kelime, akşam anlamına gelen Latince "Vesper"den gelmektedir. Bu durumda Friedrich Barbarossa'nın 10 Haziran 1190 Pazar günü akşama doğru öldüğünü söylemek doğru olur.

BARBAROSSA'NIN ÖLÜMÜNÜN HAÇLILAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Friedrich Barbarossa'nın ölümünün hemen ardından Ansbert'in kaydına göre oradaki herkes oldukça üzülmüştü. Hatta aralarından bazıları da onun ölümüne dayanamayıp hayatlarına son vermişlerdi. Geride kalanlar ise umutsuzluğa

kapılmışlar ve Tanrı'nın onlarla ilgilenmediğini düşünerek Hristiyanlık'tan çıkmışlardır (1928: 92; 2010: 116). *Magni Presbiteri Chronicon*'da da hemen hemen benzer ifadeler mevcuttur. Sevinçler üzüntüye dönmüş, imparatorluğun ihtişamı ise azalmıştır. Hacılar bu durumda göz yaşlarına boğulmuşlardı (1861: 516). *Itinerarium Peregrinorum*'da da Friedrich'in ölümünden herkesin dehşete düştüğü ifade edilmiştir. Hatta bu kaynakta daha da abartılı bir şekilde antik çağlarda, tarih geleneklerinde ve masallarında dahi böyle bir acıyla karşılaşmadığı kaydedilmiştir. Çocuklarını kaybeden annelerin ağıtları, kocalarını kaybeden gelinlerin göz yaşları gibi yaslar dahi buna eş tutulamazdı. Burada imparatorun oğlu, akrabaları ve hizmetkârları da bulunmaktaydı. Ayrıca kaynakta cenaze töreni yapıldığından da bahsedilmektedir. Buraya kadar kaynak verilerine bakıldığında yaşananların imparatorun cenaze töreninde olması kuvvetle muhtemeldir (1997: 66). Niketas da onun ölümü sonrasındaki kayıtlarıyla ondan övgüyle bahsetmektedir. Friedrich Barbarossa, evinde sevdikleriyle dinlenmek, dünyevi mutluluklarla yaşamak yerine ana yurdundan yabancı memleketlere gitmiş bir kahraman idi (2006: 229-230). Bunu inancı için yapmıştı. Çağdaş Latin ve Bizans kaynak verilerinde görüldüğü üzere Barbarossa'nın ölümünden duyulan üzüntü çok açık ve tarafgir biçimde ifade edilmiştir. Bunun aksine İbn Şeddâd ölüm hadisesi ile ilgili olarak lanetli imparatorlarının hayatını kaybettiğini ifade etmiştir (2002: 113). İbnü'l-Esir de onun ölümünü "*Allah Müslümanları onun şerrinden korudu*" şeklinde ifade etmiştir (C. 12, 1987: 52).

Friedrich Barbarossa'nın cenaze töreni sonrası oğlu Swabia Dükü VI. Friedrich Alman Haçlı ordusunun lideri olarak kayıtlara geçmiştir. O babasının cenazesini alarak önce Tarsus'a ulaştı. Burada cenazenin iç organları çıkarıldı ve toprağa verildi. Ayrıca Haçlı birlikleri ikiye ayrıldı. Bir kısmı Tripoli'ye doğru yola koyulurken; Swabia Dükü liderliğindekiler ise Antakya'ya doğru yürüyüşe geçtiler. 19 Haziran'da St. Simeon Limanı'na ve 21 Haziran'da da Antakya'ya ulaştılar. Burada Lord Leo'nun elçileri gelmişti ve onlar henüz imparatorun ölüm haberini almamışlardı. Leo bu haberi alınca epey üzülmüştü (Ansbert 1928: 92; Ansbert 2010: 116-117). Zaten onlar buraya geldiklerinde oldukça bitkin bir hâldelerdi ve tabiri caizse mezardan çıkmış gibilerdi. Sayıları yaklaşık 40.000 kişi kalmıştı (İbnü'l-Esir C. 12, 1987: 52). Ancak İbn Şeddâd, Swabia Dükü VI. Friedrich'in tam anlamıyla Haçlı birliklerine hâkim olmadığını sadece belli bir kesimin ona tabiiyet bildirdiğini kaydetmiştir. Ayrıca burada Friedrich Barbarossa'nın ölümünden sonra Haçlılar'ın zayıflıklarını gören Lord Leo'nun onlara katılmadığını ifade etmiştir. Lord Leo, kendisinin Ermeni onların ise Frank olduğunu ve ne yapabileceklerinden emin olmadığını da düşünmüştür. Bu nedenle o, ulaşılması güç bir kaleye geçmiştir. Bu da Haçlıların durumunu ortaya koyması bakımından önemlidir (2002: 114). Burada Friedrich Barbarossa'nın cenazesinin geri kalan kısmının St. Peter (Petri) Kilisesi'ne kraliyet töreni ile defnedildiği bilgisi mevcuttur. Haçlılar buradaki törende de yine yasa boğulmuşlardır (*Magni Presbiteri Chronicon* 1861: 516; Ansbert 1928: 92; Ansbert 2010: 116-117).

Itinerarium Peregrinorum'da bu konuda farklı bir kayıt mevcuttur. Buna göre onlar cenazenin kemiklerini etlerinden ayırmak için uzun süre kaynatmışlardır. Cenazenin etlerini adı geçen kiliseye defnetmişler; kemikler ise deniz yoluyla Tyre (Sûr)'ye ve oradan da Kudüs'e götürülmüştür. Hatta bunu kaynak şöyle yorumlamaktadır: İmparatorun Hristiyan inancının iki önde gelen kilisesine -Antakya ve Kudüs- ayrı parçalar hâlinde gömülmesi Tanrı tarafından mükemmel bir şey olarak karşılanmıştır. Çünkü Barbarossa her ikisinin de şövalyesidir (1997: 66). İbn Şeddâd ayrıca karşılıklı anlaşmalar neticesinde kemiklerin sirkeye yatırılarak Kudüs'e götürülmek için yola çıkarıldığından bahsetmiştir. Bu bilgi yukarıdaki veriyi de doğrulamış olur (2002: 114).

Alman Haçlı birliklerinin sayısı konusunda kaynaklar oldukça abartılı veriler kaydetmişlerdir. Friedrich Barbarossa'nın Tuna'yı geçtikten sonra Bizans topraklarına girdiği (1 Temmuz 1189) (Ansbert 1928: 17-26; *Itinerarium Peregrinorum* 1997: 54-56; Ansbert 2010: 47-59) sıralarda Arnold Von Lübeck, Haçlı birliklerinin sayısını Sava (Sowa) Nehri kıyısındaki sayımda 50.000 atlı ve 100.000 piyade olarak vermiştir. *Itinerarium Peregrinorum* ise Alman ordusunda 3000 şövalye ve buna ilaveten 80.000 kişinin bulunduğunu belirtmektedir. (Arnold von Lübeck 1868: 130-131; *Itinerarium Peregrinorum* 1997: 60). İslam kaynaklarına bakıldığında sayıyı İbn Şeddâd 200.000-260.000 arası; İbn Kesîr ise 300.000 kişi olarak vermektedir (İbn Kesîr 2000: 43; İbn Şeddâd 2002: 106). İslam kaynaklarının çok abartılı sayılar verdikleri açıkça görülmektedir. Onlar muhtemelen üzerlerine gelen Haçlı birliklerinin devasa olduklarını vurgulamak amacıyla bu kadar abartılı sayılar vermiş olmalıdırlar. Steven Runciman ise Alman vaka yazarlarının ordu mevcudunu ortalama olarak 100.000 civarında verdiklerini ifade etmiştir (C. 3, 2019: 10 dn. 32). Verilere göre İslam kaynakları devasa orduların üzerlerine geldiğini ifade ederken Latin kaynakları ise biraz daha makul sayılar vermiş olmalıdırlar. Tüm bu verilere dayanarak Alman Haçlı birliklerinin sayısının 100.000-150.000 civarında olduğunu tahmin edebiliyoruz. Friedrich Barbarossa'nın ölümünden sonra oğlu Swabia Dükü VI. Friedrich'in liderliğinde Antakya'ya ulaştıklarında ise onların bitkin bir hâlde yaklaşık 40.000 kişi kaldıkları bilinmektedir (İbnü'l-Esîr C. 12, 1987: 52). Orta Çağ kaynaklarındaki sayısal veriler tartışılmakla birlikte genel olarak değerlendirdiğimizde Alman Haçlı birliklerinin Edirne'den Antakya'ya kadar ciddi şekilde azaldıkları anlaşılmaktadır. Bu azalmada Anadolu yürüyüşlerinde Türkler ile mücadelelerin, hastalıkların ve özellikle de Barbarossa'nın ölümü sonrası yaşanan iç tartışmalarda ayrılanların etkisi olmuştur.

Antakya'daki olumlu bir gelişme belli bir süre sonra Almanlar için olumsuz bir duruma sebebiyet vermişti. Antakya Prinkepsi onları oldukça iyi karşıladı. Ne istiyorlarsa elde ediyorlardı. Uzun yürüyüşler ve lidersiz kalmaları nedeniyle yorgun ve bıkkın idiler. Buradaki mükemmel hayattan ayrılmak istemiyorlardı. Bu durumda tatlı gelen rahatlık seferin devam etmesine mâni olmaktaydı (Runciman C. 3, 2019: 15).

Antakya’da Haçlı birlikleri ihtiyaçlarını karşılayıp toparlanmak istemişlerdi. Ancak burada o kadar geniş çaplı yaygınlık gösteren bir hastalık büyük bir kıyım meydana getirmişti. Soylular, piskoposlar, rahipler, yoksullar, gençler, yaşlılar, hemen hemen her kesimden insanlar ölmüştü. Ölenler arasında Würzburg’un bilge ve saygıdeğer piskoposu Gottfried de vardı. O ölmeden önce bir istekte bulunmuştu. Öldükten sonra sağ elinin kesilerek Würzburg’a gönderilmesini talep etmişti (Magni Presbiteri Chronicon 1861: 516; Ansbert 1928: 92; Ansbert 2010: 117). *Itinerarium Peregrinorum*’da Antakya’daki Haçlıların durumu farklı bir şekilde kaydedilmiştir. Onlar uzun süre kıtlık yaşadıkları için çok yemek yemişlerdir. Bu nedenle fazla yemek yemekten ve ani doygunluktan dolayı ölenler olmuştur. Ayrıca buradaki Haçlıların bir kısmı da evlerine dönmüştür (1997: 67). Hastalık dışındaki bu ölümlerin nedeni muhtemelen uzun süren açlık nedeniyle ani yenilen yemeklerin ortaya çıkardığı sağlık sorunu olmalıdır.

Friedrich Barbarossa’nın ölüm haberi Akka’ya ulaştığında Akka kuşatması devam ediyordu. Kuşatma altındaki Türkler, bu habere sevinirken diğer taraftan Hristiyanların ise morali bozulmuştu. Hatta bu esnada Türkler surlar üzerinden imparatorunuzun yakında geleceğini umuyordunuz ama o öldü diyerek haykırıyorlardı ve bunu kutluyorlardı (*Itinerarium Peregrinorum* 1997: 67-68). Alman Haçlı birliklerinden Antakya’daki salgın felaketinden sonra hayatta kalanlar Swabia Dükü VI. Friedrich liderliğinde gemiyle Akka’ya doğru yola çıktılar. Bunların bir kısmı deniz yolculuğu esnasında öldüler. Bir kısmı ise Akka’ya ulaşarak kuşatmaya katıldılar. Bu kuşatma sürerken VI. Friedrich de hastalanarak öldü (20 Ocak 1191) (Magni Presbiteri Chronicon 1861: 516-517; Ansbert 1928: 92-93; İbn Şeddâd 2002: 143; Niketas Khoniates’in *Historia’sı* 2006: 230-231; Ansbert 2010: 117-118). Hatta VI. Friedrich’in ölmeden önce burada bir karışıklık çıkardığı da kayıtlarda mevcuttur. Buna göre Fransız ve Almanlar arasında bir üstünlük mücadelesi ve anlaşmazlıklar yaşanmıştır (*Itinerarium Peregrinorum* 1997: 100).

Akka, Ağustos 1189’dan beri kuşatılmaktaydı. VI. Friedrich’in bu kuşatmada ölümünden yaklaşık beş ay kadar sonra İngiltere Kralı I. Richard da Akka’ya ulaşmış ve kuşatmaya katılmıştı (8 Haziran 1191). Yaklaşık bir ay kadar sonra da Akka Haçlılar’a teslim oldu (12 Temmuz 1191). Buranın hâkimiyeti konusunda Haçlılar arasında bazı anlaşmazlıklar çıkmıştı. Hatta bu süreçte yorgun olan, görevini tamamladığına inanan ve Richard’dan bıkmış usanmış olan Fransa Kralı II. Philippe Auguste, bir an önce ülkesine dönmek için Akka’dan ayrıldı (2 Ağustos 1191) (Ansbert 1928: 100 vd.; İbnü’l-Esîr C. 12, 1987: 64-68; *Itinerarium Peregrinorum* 1997: 139, 195 vd.; Demirkent 1997: 156-157; Abû’l-Farac 1999: 454-457; İbn Şeddâd 2002: 150 vd.; Ansbert 2010: 122 vd.; Runciman C. 3, 2019: 16 vd.). Bu sıralarda Richard da birliklerini Akka’dan çıkardı. O, hızla Kudüs üzerine yürümeyi amaçlıyordu. Richard her ne kadar Kudüs üzerine girişimde bulunsa da bunda başarı elde edemedi. 9 Ekim 1192’de

ülkesine dönmek üzere Akka'dan ayrıldı (Demirkent 1997: 158-162; Runciman C. 3, 2019: 46-66). Görüldüğü üzere önce Almanlar sonra da Fransızlar çekilmişti. Böylece güçten düşen İngilizler de Kudüs'ü elde edememişlerdi.

Almanlar açısından bakıldığında Friedrich Barbarossa ile birlikte yola çıkan; oldukça kalabalık ve güçlü olan seçilmiş ordu, buraya gelinceye kadar neredeyse tamamen yok oldu. Bu süreç av organizasyonları, hastalık ve sürekli çarpışmalar ile geçti. Bu nedenlerle Alman Haçlılarından birçok kişi öldü. Haçlılar kayda değer bir başarı elde edemediler. Akka kuşatması sona ermeden dönenler arasında Regensburg Piskoposu ve Merania Dükü bulunmakta idi. Kaynağımız III. Konrad'ın daha önce Dorylaion'da yaşadığı felakete atıfta bulunarak bu durumu aynı o zamankine benzetmiştir (Magni Presbiteri Chronicon 1861: 517). İmparator'un ani ölümü sadece Alman Haçlı birlikleri için değil aynı zamanda tüm Latin dünyası için ciddi bir kayıp idi. Onun bir ordu ile gelmekte olduğu haberleri Suriye'de mücadele hâlinde olan şövalyeler için heyecan yaratmış ve ciddi bir motivasyon kaynağı olmuştu. İngiltere ve Fransa Kralları'nın Kudüs için yola çıkmaları Selahaddin nezinde bir endişe yaratmıştı. Alman, İngiliz ve Fransız Haçlı birliklerinin bölgede birleşmeleri Selahaddin'in gücünün ötesine geçebilirdi. Friedrich Barbarossa'nın ani ölümü İslam dünyası için Allah'ın onlara bir hediyesi olarak görüldü. O öldüğünde Alman Haçlı birliklerinin gücü hâlâ muazzam olsa da bu liderin kaybı onların mücadele güçlerini kaybetmelerine sebebiyet verdi. Her ne kadar oğlu liderliği ele almış olsa da babasının büyük şahsiyeti eksik kalmıştı. Böylece Selahaddin'in Alman birliklerini Kuzey Suriye'de durdurmak için topladığı ordu da yavaş yavaş azaltılabilirdi (Runciman C. 3, 2019: 14).

BARBAROSSA'NIN ÖLÜMÜNÜN TÜRKLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Türkiye Selçuklu Sultanı II. Kılıç Arslan (1155-1192)'ın Bizans İmparatoru Manuel Komnenos (1143-1180)'u 17 Eylül 1176'da Miryokefalon Savaşı'nda büyük bir yenilgiye uğratması Anadolu tarihi açısından kayda değer bir gelişme idi. Bu hadise sonrasında Bizans, Anadolu'daki kontrolünü kaybetmeye, Türkler de daha rahat hareket etmeye başladılar. Böylece Anadolu'da güçlü bir Selçuklu hâkimiyeti tesis edilmeye başlandı. Öte yandan 1187'de Kudüs'ün Haçlıların elinden çıkması üzerine düzenlenen Haçlı seferinde Alman İmparatoru Friedrich Barbarossa'nın Anadolu'dan yürüyüşü özellikle Türkiye Selçuklu Devleti'ni etkiledi.

Friedrich Barbarossa Bizans topraklarına girdikten sonra Bizans İmparatoru II. Isakios Angelos (1185-1195 / 1203-1204) bu durumdan endişe etmiştir. Bu konu 14 Şubat 1190'da Edirne'de yapılan antlaşma ile sorunsuz halledilmiş ve Haçlılar İstanbul yerine Çanakkale Boğazı'ndan Anadolu'ya geçirilmiştir (Magni Presbiteri Chronicon 1861: 513; Ansbert 1928: 64-71; Historia Peregrinorum 1928: 149-153; Itinerarium Peregrinorum 1997: 59; Niketas Khoniates'in Historia'sı 2006: 220-222; Ansbert 2010:

90-96). Onlar Anadolu'da Philadelphia (Alaşehir)'ya kadar büyük sorunlar yaşamadılar ve 21 Nisan 1190'da buraya geldiler. Burada Haçlı birlikleri yerli halk tarafından iyi karşılanmamışlar ve ihtiyaçlarını karşılayamayarak ayrılmak zorunda kalmışlardır. Artık yavaş yavaş Türklerle de temas etmeye başlamışlardır. Friedrich Barbarossa'nın sefere çıkmadan önce Türkiye Selçuklu Devleti'ne üç kez elçi gönderdiği bilinmektedir. Buna göre Friedrich de rahatlıkla Selçuklu topraklarından geçebileceğini düşünmekteydi. Ancak burada Türk beyleri ve II. Kılıç Arslan'ın oğlu Kutbeddin Melikşah'ın hücumu başlamıştı. Buradan itibaren Haçlılar artık Türk topraklarına girmişti (Metin 2021: 341). Onlar Laodicea (Denizli) Ovası'ndan geçtikten sonra Çardak Gölü (Acıgöl)'ne ulaşmışlardır. Onlar buraya gelmeden önce bu bölgedeki Türkler ise çadır ve hayvanlarını bırakarak bölgeyi terk etmişlerdir (Magni Presbiteri Chronicon 1861: 513; Ansbert 1928: 72-76; Historia Peregrinorum 1928: 153-155; Eickhoff 1977: 83-96; Itinerarium Peregrinorum 1997: 59; Ansbert 2010: 96-100). Haçlılar zorlu yürüyüşlerinde artık Türkler tarafından izlenmek suretiyle devam etmek zorunda kalmışlardır. Latin kaynakları Haçlıların Türkler tarafından gözlem altında Sozopolis (Uluborlu) yolunda ilerlediklerini kaydetmişlerdir (Magni Presbiteri Chronicon 1861: 513; Ansbert 1928: 77; Ansbert 2010: 101). Kaynak verilerine göre artık bölgede Türk yoğunluğu ve müdahalelerinin arttığını anlayabiliyoruz. Haçlılar Sozopolis'ten itibaren Konya istikametinde ilerlerken bir Türk esiri ele geçirmişlerdir. Onun kılavuzluğunda yollarını değiştiren Haçlılar sarp patikalardan ilerlemişlerdir. Bu süreçte Türklerle mücadele hâlinde idiler. Bu geçiş sırasında Türk saldırıları ile birçok Haçlı burada ölmüştür. Hatta Türklerin ok ve sapanlı saldırılarıyla Swabia Dükü'nün dişleri kırılmıştır. Haçlılara ait birçok eşya ve hayvan burada kaybolmuştur. Buna karşın mücadeleler aralıklarla devam ediyorken Haçlılar geçitten inerken çok sayıda hayvan ele geçirmişlerdir (Magni Presbiteri Chronicon 1861: 513; Ansbert 1928: 78; Historia Peregrinorum 1928: 158; Epistola de Morte Friderici Imperatoris 1928: 174-175; Itinerarium Peregrinorum 1997: 61-62; Ansbert 2010: 102-103). Alman Haçlı birlikleri Philomelion (Akşehir)'a ulaştıklarında (7 Mayıs 1190) Muhtemelen Kutbeddin Melikşah'ın komutasında ciddi bir Türk saldırısı ile karşılaştılar. Burada 6000'den fazla Türk ve muhtemelen 374 Türk beyi öldürüldü. Akşehir'den sonra Haçlılar Ilgın'a geldiler ve burada yaşanan mücadelede de 200 Türk öldürdüler (Magni Presbiteri Chronicon 1861: 513; Ansbert 1928: 79-80; Epistola de Morte Friderici Imperatoris 1928: 175; Ansbert 2010: 104-105). Akşehir ve Ilgın'dan itibaren Haçlı birliklerine II. Kılıç Arslan'ın oğulları Kutbeddin Melikşah, Ankara-Çankırı Meliki Muhyiddin Mesud ve Uluborlu Meliki Gıyaseddin Keyhüsrev mukavemet etmişlerdir. Burada şunu ifade etmeliyiz ki II. Kılıç Arslan her ne kadar Türkiye Selçuklu Devleti'ni idare etse de aslında fiilî iktidar sahibi büyük oğlu Kutbeddin Melikşah idi. Onun Selahaddin Eyyübî'nin kızı ile evlenmesi neticesinde Haçlı birliklerinin Anadolu'dan geçmesine isteksiz olması da gayet doğal karşılanabilir (Altan 2018: 21; Kaya 2020: 157). Bu şekilde Selçukluların yoğun

saldırıları eşliğinde Haçlı birlikleri Konya'ya ulaşmışlardır. Konya önlerinde Barbarossa'ya karşı Selçuklular tarafından ciddi bir mukavemet gerçekleştirilmiştir. Selçuklular tarafından şehrin içinde ve dışında savunma tedbirleri alınmıştır. Selçuklular, Konya'nın etrafındaki bahçeleri çevreleyen su yollarının yanına çok sık şekilde yerleşmişler ve bahçe duvarlarını da savunma için kullanmışlardır. Burada çok iyi okçular da mevcuttur. Bunlar ağır zırhlı atlı Haçlılara üstün gelebilirdi. Bu sırada Haçlılar ise onların kendi üzerlerine yağmur gibi ok attıklarını görmekteydiler. Bunun üzerine her bir atlı şövalye ağır silahlı bir yaya askerini atının tergisine aldı ve onları topluca Türklerle saldırmak için duvarların üstüne bıraktılar. Onlar da buradaki Türkler ile birebir mücadeleye girdiler. Bu şekilde Selçukluları yenilgiye uğratarak şehre girdiler (18 Mayıs 1190) (Turan 1971: 223-224; Niketas Khoniates'in *Historia'sı* 2006: 226; Metin 2021: 342-343). Burada Alman Haçlı birlikleri kentte buğday ve arpa depolarını, evlerdeki altın, gümüş gibi değerli eşyaları yağmalamışlardır. Burada ayrıca çarşıların da yağmalandığını ve tahrip edildiğini biliyoruz (Kaya 2020: 158-161). Bu hadiseden yaklaşık on yıl kadar sonra hazırlanmış olan Altun-Aba Vakfiyesi'ndeki kayıta eski çarşının yanında yeni çarşının varlığı muhtemelen bu tahribatla ilgili olmalıdır (Turan 1947: 220; Turan 1971: 224 dn. 59). II. Kılıç Arslan, oğlu Kutbeddin Melikşah ve emîrlere mecburen Barbarossa ile anlaşmak zorunda kalmışlardır. Barbarossa'nın istekleri; kendine rehineler verilmesi ve Haçlı birliklerine Pazar sağlanması şeklinde idi. Bu istekler Selçuklular tarafından kabul edildi. Haçlılar 18-23 Mayıs 1190 tarihleri arasında Konya'da kaldılar. Alman Haçlı birlikleri Konya'dan ayrıldıktan sonra Larende üzerinden Toros Dağları'nı aştılar ve Silifke Ovası'nda ordugâh kurdular. Friedrich Barbarossa ise burada nehri geçerken öldü (Magni Presbiteri *Chronicon* 1861: 514-516; Ansbert 1928: 84-91; *Historia Peregrinorum* 1928: 171-172; *Epistola de Morte Friderici Imperatoris* 1928: 177-178; Müverrih Vardan 1937: 215; Süryanî Mihael *Vekayinâmesi* 1944: 285; Grigos Senyoru *Hetoum Vekayinâmesi* 1946: 8; Eickhoff 1977: 137-160, 180-183; İbnü'l-Esîr C. 12, 1987: 52; *Itinerarium Peregrinorum* 1997: 62-65; Abû'l-Farac 1999: 454; İbn Kesîr 2000: 45, 52; İbn Şeddâd 2002: 113-114; Niketas Khoniates'in *Historia'sı* 2006: 226-229; Ansbert 2010: 109-115). Buraya kadarki verilere bakıldığında Philadelphia (Alaşehir)'dan Silifke Nehri'ne kadar Alman Haçlı birliklerinin yürüyüşlerinde Türkler üzerinde olumsuz etkileri olduğu açıktır. Buna karşın Türklerin de mücadele ederek onların geçişinde bir set oluşturdukları ve onları yavaşlattığı da anlaşılmaktadır. Latin kaynakları Friedrich Barbarossa'nın ölümünden oldukça müteessir olmalarına rağmen İslam kaynaklarında onun ölümü Allah'ın Müslümanları onun şerrinden koruduğu; onu Firavun gibi helak ettiği şeklinde kaydedilmiştir. Hatta bu durum lanetli imparatorlarının hayatını kaybettiği şeklinde de ifade edilmiştir (İbnü'l-Esîr C. 12, 1987: 52; İbn Kesîr 2000: 52; İbn Şeddâd 2002: 113).

Friedrich Barbarossa'nın ölümü sonrası Anadolu'daki gelişmelere bakıldığında Haçlıların yeni seferler için bu güzergâhı kullanmaya çekindikleri anlaşılmaktadır.

Alman imparatorunun bu seferi Haçlıların, Anadolu güzergâhını kullandıkları son sefer olması bakımından önemlidir. Anlaşıldığı üzere Batı dünyası nezdinde Barbarossa'nın hayatına mal olan Anadolu coğrafyası Haçlıları tedirgin etmiş ve onların bu yolu tercih etmemelerine neden olmuştur. Bundan sonra Haçlı birlikleri Selçuklu topraklarından geçmemiş; bu da Selçukluların lehine olmuştur. Bununla birlikte Dördüncü Haçlı Seferi'nin Bizans'ı hedef alarak İstanbul üzerine düzenlenmesi de Selçukluları Haçlı gazabından korumuştur. Böylece Türkiye Selçuklu Devleti hem siyasi hem de iktisadi bakımdan rahatlıkla genişleme ve ilerleme imkânı bulmuştur. Nitekim Birinci Haçlı Seferi'nden itibaren doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kaldığı Haçlı saldırısı ve tehlikesinin Barbarossa'nın ölümü ile son bulduğu söylenebilir. II. Kılıç Arslan'dan sonra yerine gelen sultanlar zamanında sınırlar genişlemiş, denizlere kadar ulaşılmış, her alanda inkişaf dönemi yaşanmıştır. Selçuklular için Batı, tehdit olmaktan çıkmıştır. Bu dönemde Türkiye Selçuklu Devleti'nin hâlihazırda siyasi, askerî ve ekonomik açıdan inkişafını sağlayacak güce sahip olduğunu belirtmekte fayda vardır. Barbarossa'nın ölümü ise inkişaf sürecine olumlu katkı sağlamıştır. Bu süreçte Saltuklu Beyliği Selçuklu himayesini kabul etmiş ve Gürcü Krallığı sınırlarına kadar ulaşılmıştır. Kilikya'da da Ermeniler üzerinde Selçuklu hâkimiyeti tesis edilmiştir. Haçlı tehdidi ortadan kalktığı için Bizans sınırları da güvence altına alınmıştır.

Alman Haçlı birlikleri, Silifke Nehri'nden yola çıkarak hedefleri olan Kudüs'e ilerlemeye başlamışlardı. Bu yürüyüş esnasında hastalık, çatışmalar vs gibi nedenlerle çok sayıda kayıp verdiler. Onlar güzergâhlarındaki Antakya'ya ulaştıklarında yaklaşık 40.000 kişi kalmışlardı ve bunlar da perişan bir hâldelerdi (İbnü'l-Esîr C. 12, 1987: 52). Ayrıca Halep ve Lazkiye topraklarından geçerken yaşadıkları çarpışmalarda da oldukça azalmışlardı (Şeşen 2000: 148). Bu durumu Kudüs açısından değerlendirdiğimizde Barbarossa'nın ölümü ve devamındaki süreç Selâhaddin'in Kuzey Suriye'deki birliklerini yavaş yavaş azaltabileceği anlamına geliyordu (Runciman C. 3, 2019: 14). Haçlı birliklerinin tamamını düşündüğümüzde -Alman, İngiliz, Fransız- Alman Haçlı birliklerinin büyük kısmının eksilmiş olması Alman tehlikesini ortadan kaldırmıştı. Deniz yoluyla gelen Fransız ve İngiliz Haçlı birlikleri ancak Akka'yı elde edebilmişlerdi. Akka'nın alınmasından sonra Fransa Kralı II. Philippe Auguste de ülkesine dönmüştü. İngiltere Kralı I. Richard Kudüs'ü elde etmek için girişimde bulunsa da başarı elde edememişti (Demirkent 1997: 158-162; Runciman C. 3, 2019: 46-66). Kudüs'ün Eyyûbîlerin elinde kalması öncelikle Selâhaddin Eyyûbî'nin güçlü olmasındandır. Bunu Kudüs'ün savunmasında açıkça görmek mümkündür (Şeşen 2000: 186-212). Diğer taraftan önce Barbarossa'nın ölümü ve ardından Fransız Haçlı birliklerinin geri dönmesi ise Kudüs'ün Türklerin hâkimiyetinde kalmasında olumlu etki etmiştir. Kısacası hadiseler Selâhaddin açısından müsbet bir gelişme göstermiştir.

SONUÇ

Friedrich Barbarossa'nın ölümünün ayrıntıları hakkında kaynaklarda tafsilatlı bilgiler mevcuttur. Kaynakların ve araştırmacıların verilerine göre yaptığımız analiz neticesinde Barbarossa'nın ölüm yerinin Silifke Nehri olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Hatta biraz daha net bir yer olarak Tekeler Çukuru tespit edilmiştir. Barbarossa'nın nehre girme nedeninin özellikle yolu kısaltarak bir an önce Kudüs'e varabilmek olduğu yine kaynak verilerinden anlaşılmaktadır. Barbarossa'nın ölüm nedenine gelince kaynakların analizi neticesinde suda boğulma veya kalp krizi ön plana çıkmaktadır. Ölüm tarihi ise kısıtlı kaynaklarda ifade edilmiştir. Hadiselerin kronolojisine ve kaynak verilerine göre Barbarossa'nın ölüm tarihinin 10 Haziran 1190 Pazar günü olduğu kesinlik kazanmıştır. Araştırmacılar da bu tarih konusunda aynı fikirdedir. Ayrıca burada biraz daha net bir zaman aralığı da tespit edebiliyoruz. Kaynak verilerine göre Barbarossa'nın adı geçen tarihte Vespers saatinde öldüğü bilinmektedir. Bu saatin zaman karşılığının akşama doğru olduğu bilindiğine göre Barbarossa'nın da adı geçen tarihte akşama doğru öldüğü tespit edilebilmektedir.

Barbarossa'nın ani ölümü Latin kaynaklarında büyük bir üzüntü ile karşılanmıştır. Buna karşın İslam kaynaklarında ise onun ölümü tabiri caizse Allah'ın bir lütfu olarak karşılık görmüştür. Alman Haçlı liderinin ani ölümü sonrası bir cenaze töreni yapılmış olduğu kaynaklardan anlaşılmaktadır. Bu törenden sonra oğlu Swabia Dükü VI. Friedrich Alman Haçlı birliklerinin lideri olmuştur. Ancak bu süreçte güçlü bir liderden mahrum kalan Alman Haçlı birlikleri artık Kudüs için kuzeyden gelecek bir tehlike olmaktan çıkmıştır. Bu bakımdan Kudüs'ün geleceğine de Türkler açısından müsbet bir etki yaratmıştır. Bu durum Alman Haçlı birlikleri açısından ciddi bir prestij kaybı olarak da anlaşılmaktadır.

Barbarossa'nın Anadolu yürüyüşünün Selçuklular üzerinde olumsuz etkileri olmuş ve yürüyüş esnasında kaynaklardan tespit edebildiğimize göre birçok Türk öldürülmüştür. Buna karşın Haçlılardan da birçok kayıp verilmiştir. Barbarossa'nın Silifke Nehri'nde ani ölümü sonrası Anadolu üzerinden herhangi bir büyük çaplı kara yürüyüşü gerçekleştirecek bir diğer Haçlı seferi yapılmamıştır. Bu da ayrıca Türkiye Selçuklularının inkişafına kayda değer bir etki yaratmıştır. Ayrıca Barbarossa'nın ölümü Selahaddin Eyyûbî nezdinde de doğrudan bir avantaj sağlamıştır. O, Alman Haçlı birliklerini durdurmak için kuzeydeki birliklerini yavaş yavaş azaltmaya başlamıştır. Deniz yoluyla gelen İngiliz ve Fransız Haçlı birliklerinin tek başarısı ise Akka'yı alabilmeleri olmuştur. Akka'dan sonra Fransız Haçlı birliklerinin de ayrılmasıyla yalnız kalan İngiltere Kralı Richard Kudüs'ü elde etmek için girişimde bulunsa da bir başarı sağlayamamıştır. Barbarossa'nın ölümünün Alman Haçlı birliklerinin parçalanmasına ve gücünün azalmasına bakıldığında Kudüs'ün Selahaddin Eyyûbî'nin elinde kalmasına olumlu bir etki ettiği de açıktır. Kısacası Avrupa'dan Kudüs'e kara yoluyla gelmekte iken Anadolu'da ani bir şekilde ölen

Friedrich Barbarossa, Haçlılar için bir kayıp; Türkiye Selçukluları ve Eyyûbîler için ise bir hediye olarak tarihteki yerini almıştır. Kaynaklar biraz zorlayıcı olsa da bu müsbet ve menfi etkileri görebilmekteyiz.

KAYNAKÇA

- ABÛ'L-FARAC (BAR HEBRAEUS) (1999). *Abû'l-Farac Tarihi* (C. 2). (çev. Ömer Rıza Doğrul). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- ALTAN, E. (2003). *İkinci Haçlı Seferi (1147-1148)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- ALTAN, E. (2018). "Haçlı Ordularının Anadolu'da Selçuklu Topraklarına Son Girişi: İmparator Friedrich Barbarossa'nın Haçlı Seferi (1189-1190)". *Tarih Dergisi*, 68: 15-30.
- ALTINKAYNAK, S. (2023). *Göller Yöresi'nin Tarihi Coğrafyası*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- ANSBERT (1928). *Historia de Expeditione Friderici Imperatoris* (herausgegeben von Anton Chroust). *Quellen zur Geschichte des Kreuzzuges Kaiser Friedrichs I.* MGH Scriptores, nova series, V, Berlin.
- ANSBERT (2010). *The History of the Expedition of the Emperor Frederick* (translated by G. A. Loud). *The Crusade of Frederick Barbarossa. The History of the Expedition of the Emperor Frederick and Related Texts*. Farnham: Ashgate Publishing.
- ARNOLD VON LÜBECK (1868). *Chronica Slavorum*. MGH Scriptores Rerum Germanicarum, Hannoverae.
- Başkumandan Simbat Vekayinâmesi (951-1334) (1946) (çev. Hrand D. Andreasyan). İstanbul.
- CARDİNİ, F. (2014). "Friedrich Barbarossa ve III. Haçlı Seferi". *Ortaçağ (Katedraller-Şövalyeler-Şehirler)* (ed. Umberto Eco, çev. L. T. Basmacı). İstanbul: Alfa Yayınları, 54-58.
- DEMİRKENT, I. (1988). "Hittin Zaferi ve Kudüs'ün Müslümanlarca Fethinin Batı'daki Akisleri". *Belleten*, 205: 1547-1555.
- DEMİRKENT, I. (1997). *Haçlı Seferleri*. İstanbul: Dünya Yayıncılık.
- EİCKHOFF, E. (1970). "Friedrich Barbarossa Anadolu'da. Sibilis Kalesi ve İmparatorun Ölümü". VII. Türk Tarih Kongresi. 25-29 Eylül 1970. (çev. G. Oransay). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 269-280.
- EİCKHOFF, E. (1977). *Friedrich Barbarossa Im Orient*. Verlag Ernst Wasmuth Tübingen.
- Epistola de Morte Friderici Imperatoris* (1928). (herausgegeben von Anton Chroust). *Quellen zur Geschichte des Kreuzzuges Kaiser Friedrichs I.* MGH Scriptores, nova series, V, Berlin.
- EYİCE, S. (1998). "Friedrich Barbarossa'nın Üçüncü Haçlı Seferi ve Konya Savaşı ile Sibilis Kalesi". *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 14: 2-15.
- FREED, J. B. (2016). *Frederick Barbarossa The Prince and The Myth*. New Haven and London.
- Grigos Senyorı Hetoum Vekayinâmesi (1946). (çev. Hrand D. Andreasyan). İstanbul.
- Historia Peregrinorum* (1928). (herausgegeben von Anton Chroust). *Quellen zur Geschichte des Kreuzzuges Kaiser Friedrichs I.* MGH Scriptores, nova series, V, Berlin.
- IOANNES KİNNAMOS (2001). *Historia* (çev. Işın Demirkent). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi* (1997). (translated by Helen J. Nicholson). *Chronicle of the Third Crusade. A Translation of The Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*, Aldershot: Ashgate Publishing.
- İBN KEŞİR (2000). *el-Bidâye ve'n-Nihâye* (C. 13). (çev. Mehmet Keskin). İstanbul: Çağrı Yayınları.
- İBN ŞEDDÂD (2002). *en-Nevâdirü's-Sultaniyye ve'l-Mehâsinü'l-Yûsufiyye* (translated by D. S. Richards). *The Rare and Excellent History of Saladin*. Aldershot: Ashgate Publishing.

- İBNÜ'L-ESÎR (1987). *el-Kâmil fi't-Târih* (C. 11). (çev. Abdülkerim Özeydin). İstanbul: Bahar Yayınları.
- İBNÜ'L-ESÎR (1987). *el-Kâmil fi't-Târih* (C. 12). (çev. Ahmet Ağırakça, Abdülkerim Özeydin). İstanbul: Bahar Yayınları.
- KAYA, S. (2020). "Üçüncü Haçlı Seferi Sırasında Friedrich I. Barbarossa'nın Konya'yı İşgali ve Yağmalaması (17-23 Mayıs 1190)". *Ortaçağ Araştırmaları Dergisi*, 3/1: 152-168.
- KESİK, M. (2003). *Sultan I. Mesud Dönemi (1116-1155)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- KURT, M. (2011). "Ovalık Kilikya'da M.Ö. I. Yüzyıl Roma Yönetim Olgus ve Tarkondimotos Krallığı". *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31: 429-445.
- Letters of the Crusaders* (1902). (ed. Dana Carleton Munro). Vol. I, No. 4, Philadelphia.
- Magni Presbiteri Chronicon* (1861). (ed. W. Wattenbach) MGH Scriptorvm XVII (ed. Georgivs Heinricvs Pertz). Hannoverae.
- METİN, T. (2021). "Selçuklular ve Üçüncü Haçlı Seferi: II. Kılıç Arslan ve I. Friedrich Barbarossa Arasındaki Diplomatik İlişkiler". *Akademik Bakışla Haçlılar Prof. Dr. Işın Demirkent'in Vefatının 15. Yılı Anısına*, İstanbul: Demirkent Eğitim ve Araştırma Vakfı, 333-348.
- MÜVERRİH VARDAN (1937). *Türk Fütuhâtı Tarihi (889-1269)* (çev. H. D. Andreasyan). *Tarih Semineri Dergisi*, 1/2, İstanbul: Milli Mecmua Basımevi.
- NİKİTAS KHONİATES (1995). *Historia* (çev. Fikret Işıltan). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Niketas Khoniates'in Historia'sı (1180-1195)* (2006). (çev. Işın Demirkent). İstanbul: Dünya Kitapları.
- ODO OF DEUIL (1948). *De Profectione Ludovici VII in Orientem* (ed. and trans. Virginia Gingerick Berry). New York: Columbia University Press.
- RUNCİMAN, S. (2019). *Haçlı Seferleri Tarihi* (C. 2-3). (çev. Fikret Işıltan). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- SPORSCHİLL, J. (1843). *Geschichte der Kreuzzüge*. Leipzig.
- Süryanî Mihael Vekayinâmesi* (1944). (çev. Hrand D. Andreasyan). Türk Tarih Kurumu yayımlanmamış tercüme eser.
- ŞEŞEN, R. (2000). *Salâhaddin Eyyûbi ve Devri*. İstanbul: İSAR.
- TURAN, O. (1947). "Selçuk Devri Vakfiyeleri I Şemseddin Altun-Aba Vakfiyesi ve Hayatı". *Belleten*, 42: 197-236.
- TURAN, O. (1971). *Selçuklular Zamanında Türkiye*. İstanbul: Turan Neşriyat Yayınları.
- Willermus Tyrensis'in Haçlı Kroniği (1143-1163)* (2009). (çev. Ergin Ayan). Ankara: Karadeniz Dergisi Yayınları.

EK 1: Gravür (Johann Jakob Kirchhoff tarafından yapılmış Friedrich Barbarossa'nın ölümünün tasviri. Sporschill 1843: 358-359; Eyice 1998: 3, 13)

EK 2: Friedrich Barbarossa'nın ölümü ile ilgili kaynaklardan tespit edilen kayıtlar.

Kaynak	Yer	Nehre girme sebepleri	Ölüm şekli	Tarih
Ansbert	Seleucia'nın hızlı akan nehri	Serinlemek, yüzmek ve dağın zirvelerinden kaçınmak (yolu kısaltmak)	Akıntıya karşı koyamadı ve sürüklendi. İçler acısı bir şekilde öldü ve asiller naaşını tutmayı başardılar ve göl kıyısına getirdiler.	10 Haziran
<i>Magni Presbiteri Chronicon</i>	Seleucia			10 Haziran yaklaşık olarak Vespers (Vesperam) saatinde
<i>Epistola de Morte Friderici Imperatoris</i>	Saleph	Dağlar arasındaki boğazdan gürül gürül akan sudan geçti, orada yemek yedi. Sonra tekrar suya girerek yıkanmayı ve serinlemeyi arzuladı.	Beklenmedik bir kaza ile boğuldu.	Pazar, Aziz Barnabas'ın günü
<i>Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi</i>	Ermenistan'ın kalbinde bir yanda dik dağlarla, diğer yanda Selef Nehri boyunca kapalı bir yer var.	Sürülerin Selef nehrini geçmesini bekledi. Sonra beklemekten sıkıldı ve nehri geçmeye karar verdi. Etrafındakilerin bir kısmı yüzmek için girdiğini iddia ederler.	Suya kapıldı ve telef oldu.	
<i>Historia Peregrinorum</i>	Saleph	Serinlemek ve yıkanmak	Boğulma.	
<i>Niketas Khoniates</i>	Bir su kenarına geldi.		Suyun anaforunda (girdabında) boğuldu.	
İbnü'l-Esir	Yolları üzerinde bulunan bir nehrin kıyısında konakladılar.	Yıkanmak amacıyla bu nehre girdi.	Suyun insanın beline bile varmadığı bir yerde boğuldu.	
İbn Şeddâd	Tarsus	Lanetli imparatorları orada yüzmek düşüncesindeydi.	Soğuk su ve yorgunluk, hâlsizlik, zorluklar ve devamında ciddi bir hastalığa yakalandı ve öldü.	
İbn Kesîr	Akıntısı şiddetli bir	Nefsi onu yüzerek karşıya geçmeye teşvik etti.	Su onu bir ağaca sürükledi. Başı yarıldı ve nefesi kesildi.	

	nehir kıyısına geldi.		Cenab-ı Allah onu Firavun gibi boğarak helak etti.	
Süryani Mihael	Kilikya	Nehirde yıkanmak.	Boğulma.	
Abû'l-Farac		Nehirde yüzmek istemiştir.	Ortalık çok soğuk olduğu için hastalandı ve burada öldü.	
Grigos Senyörü Hetum	Silifke Nehri		Boğulma.	639 (2 Şubat 1190 M. - 1 Şubat 1191 M.)
Müverrih Vardan	Selefkıya	Önce bütün ordusu geçti. Kendisi nehrin kenarında uyudu. Sonra iki kişi ile nehre girdi. Diğer kişiyi su sürükleyince kral onu kurtarmak istedi fakat tutamadı ve boğuldu.	Boğulma.	
İmadeddin İsfahanî	Tarsus	Nehirde yıkandı ve yüzdü.	Nehirden çıktıktan sonra öldü.	
		İmadeddin, bir Hristiyan'dan aldığı bilgide: Friedrich'in nehirdeki sığ bir yerden geçmeye çalıştığını söyler.	Suya gömüldü ve başını bir ağaca çarptı. Sudan çıkarıldıktan sonra iyileşme umudu kesildi.	
		İmadeddin, yukarıda bahsi geçen Katholikos'un mektubundan aldığı bilgide: Friedrich'in nehir kıyısında biraz uyuduğunu ve uyanınca yıkanmak istediğini söyler.	Soğuk su gizli hastalığını ortaya çıkardı ve birkaç gün hasta yattıktan sonra öldü.	

SORUMLU YAZAR
CORRESPONDING AUTHOR

DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SERHAT
ALTINKAYNAK
saltinkaynak@sinop.edu.tr

ETİK KURUL İZİNİ
ETHICS COMMITTEE APPROVAL

ÇALIŞMADA HERHANGİ BİR ETİK KURUL
İZNİNE GEREK YOKTUR.
THERE IS NO NEED FOR ANY ETHICAL
COMMITTEE APPROVAL FOR THE STUDY.

DESTEKLEYEN KURUM/KURULUŞLAR
SUPPORTING-SPONSOR INSTITUTIONS OR
ORGANIZATIONS

HERHANGİ BİR KURUM/KURULUŞTAN DESTEK
ALINMAMIŞTIR.
NO SUPPORT WAS RECEIVED FROM ANY
INSTITUTION/ORGANIZATION.

KATKI ORANI
AUTHOR CONTRIBUTION PERCENTAGE

TEK YAZAR % 100
SOLE AUTHOR

ÇIKAR ÇATIŞMASI
CONFLICT OF INTEREST

HERHANGİ BİR ÇIKAR ÇATIŞMASI
BULUNMAMAKTADIR.
THERE IS NO CONFLICT OF INTEREST.

DEĞERLENDİRME
ASSESSMENT

İKİ DIŞ HAKEM / ÇİFT TARAFLI KÖRLEME
TWO EXTERNAL REFEREES / DOUBLE BLIND

BENZERLİK TARAMASI
SIMILARITY SCREENING

DERGİPARK, İNTİHAL.NET ÜZERİNDEN
YAPILMIŞTIR.
THE SCREENING WAS DONE THROUGH
DERGİPARK, İNTİHAL.NET.

TELİF HAKKI VE LİSANS
COPYRIGHT AND LICENSE

YAZARLAR DERGİDE YAYINLANAN
ÇALIŞMALARININ TELİF HAKKINA
SAHİPTİRLER VE ÇALIŞMALARI CC BY-NC 4.0
LİSANSI ALTINDA YAYIMLANMAKTADIR.
THE AUTHORS OWN THE COPYRIGHT OF THEIR
WORK PUBLISHED IN THE JOURNAL AND THEIR
WORK IS PUBLISHED UNDER THE CC BY-NC 4.0
LICENSE.

YAPAY ZEKÂ KULLANIMI
USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

ÇALIŞMADA YAPAY ZEKÂ
KULLANILMAMIŞTIR.
ARTIFICIAL INTELLIGENCE WAS NOT USED IN
THE STUDY.